

porikuu/kooljakuu
5/2013 oktoober/november

Kanad linnaaias

Pildistame selgeid öid

Rootsi pühapaigad
metsas ja mere ääres

Loodusesõber

Must-toonekure ime

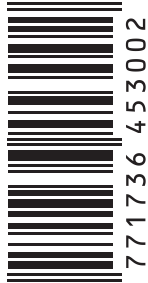
Üksirändajad hämmastavad teadlasi –
kuidas nad tee leiavad?

Linnutornis hilissügisel

autoriõigus MTÜ Loodusajakiri

3.50 €

ISSN 1736-4531
ISSN 2228-4524

9 771736 453002

ROBOTEX

2013

where brains and metal meet...

TTÜ

ROBOTEX OTSIB

SIND!

NÄITA OMA TALENTI NING OSALE

LOOVATEL KONKURSSIDEL!

• JOONISTUSKONKURSS

„Robotite loomaaed“ ja „Robotite olümpia“

• FOTOKONKURSS

„Where brains and metal meet...“

• DIGITAALJONISTUSKONKURSS

„Prügist robot“ ja Robotite ansambel“

• VIDEOKONKURSS

„Elu tehnikata“

Auhinnafond

1000€

16. ja 17.
novembril

TTÜ spordihoones

www.robotex.ee • www.facebook.com/RobotexEstonia

autorioigus MTÜ Loodusajakiri

kuuritusarvelli_mest_loodusajakiri

2 Juhtkiri

3 Porikuu/kooljakuu looduses

Arne Ader

6 Sõnumeid meilt ja mujalt

10 Viru Folgi peaesineja – Käsmu

14 Loodusfoto
Silver Gutmann

16 Kuidas minust sai looduseuurija?
Jutustab põdraseiraja Jüri Tõnisson.

20 Sügised noodid. Remo Savisaar

26 Matkarada
Häid vaatlustorne sügiseks tutvustab Ingmar Muusikus.

32 Üksiku ränduri, must-toonekure teeleidmise mõistatusest kõneleb Urmas Sellis.

40 Reisikiri

Helen Arusoo matkas Rootsi looduslikes pühapaikades.

44 ELFi talgutel käis Silja Paavle.

48 Lähme pildistama

Tähistaevast tabama õpetab Sven Začek.

51 Unistades

Peep Männil unistab rahvusloomast.

52 Petteri talu nonne uudistas Juhani Püttsepp.

54 Loodus kodus

Kanu kui toredaid lemmikloomi kiidab Helen Rohtmets.

57 Kohtasin kriimu

58 Raamaturott

Rubriiki toimetab Juhani Püttsepp.

60 Loodusesõbrake

Linnukolmnurki taevas uurib Aare Baumer. Nuputa!

62 Loodusesõber võtab asja käsile

Mida tähistab silt *clean label*, selgitab Gunnel Koba.

64 Vaata imet!

Esikaane foto: Jaroslav Maly Must-toonekurg

Loodusesõber

nr 5/2013

Toimetus

PEATOIMETAJA

Helen Arusoo

tel 610 4107

helen@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Mats Kangur

mats@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Ulvar Käärt

ulvar@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Juhani Püttsepp

juhani@emu.ee

KEELETOIMETAJA

Signe Siim

signe@loodusajakiri.ee

TOIMETAJA

Toomas Juriado

tel 742 1186

toomas.juriado@el.loodus.ee

REKLAAM

Elo Algma

tel 610 4106

reklaam@loodusajakiri.ee

TELLIMINE

tel 610 4105

loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Väljaandja

Endla 3, 10122 Tallinn

www.loodusajakiri.ee

MTÜ Loodusajakiri juhatuses esimees

Indrek Rohtmets

indrek@horisont.ee

Küljendus

Tiit Sermann

Trükk AS Kroonpress

Ajakiri ilmub Keskkonnainvesteeringute
Keskuse toetusel. 6 numbrit aastas.Autoriõigus MTÜ Loodusajakiri,
Loodusesõber, 2013

Kuude nimed Loodusesõbras

Jaanuar | Südakuu

Veebruar | Radokuu

Märts | Urbekuu

Aprill | Mahlakuu

Mai | Lehekuu

Juuni | Pärnakuu

Juuli | Heinakuu

August | Põimukuu

September | Sügiskuu

Oktoober | Porikuu

November | Kooljakuu

Detsember | Jõulukuu

Arne Ader

Iseenesestmõistetav ime

Rändurid hõikavad kõrgel üleval, kaagatavad ööbimiskohtades, vuravad läbi õuede ja aia. Lõõvad hetkeks seenelkäija metsa helisema. Vihisevad öösel üle pea. Paljusid me tegelikult ei näe ega kuule. Nad rändavad otsekui salaja, vaikselt tulles ja vaikselt lahkudes.

Osa vaikseid rändajaid liigub aga sootuks isemoodi. Nemad rändavad ükski. Mis veel imepärasem, ka pojad asuvad kindlas suunas looklevale rännuteele ihuükski. Juba oma esimesel eluaastal, üksnes mõned kuud pärast munakoorrest ilmavalguse nägemist. Liuglevad otse oma pesapaigast suurde maailma, aga mitte sugugi huupi, vaid ikka piki liigiomast teed ja ammu enne neid sobilikuks peetud talvitumispaikadesse. Ilma vanemate liigikaaslaste õpetuseta.

See kõik on teada, tundub iseenesestmõistetav, et linnud nii käituvad, aga kas oleme mõtisklenud üksirändaja lennu erakordsuse üle?

Kui lindude nokas ja silmades asetsevad tundlikud organid tajuvadki täpset põhja-lõuna suunda nagu magnetkompass, kui nad oskavadki jälgida öises taevas õigeid tähti, kui nende DNA koodi on ka kirjutatud nii

lahkumiskihk, teeleasumise suund kui ka päralejõudnuna kindel veendumus peatuda, kas sellest siis piisab noorele linnule üksi teele asumiseks ja kohale jõudmiseks?

Kui see tee on nende geenides koodina kirjas, miks nad ei rända mööda väga täpset joont, Via Lõunamaa? Miks on rändetee üsna kääneline ja ilmastiku vingerpusside tõttu teelt kaldumise korral arvutatakse teekond uuesti täpselt ümber?

Kui mina, *Homo sapiens* ehk nüüdisinimene, linnas koolis käinud looduse kroon, saaksin oma valdusesse kõige uuemad GPSi seadmed ja mõlemale randmele uhke kompassi, kas ma leiaksin üles üksnes südame sunnina eksisteeriva õige koha? Kes ütleb, kus see asub ja kuidas sinna saab? Kas ma läheksin sinna otsejoones, ilma suuremate segaste hulkumisteta, ja jõuaksin kohale üsna kindlal ajavahe-
mikul? Tundub, et ka kõige täpsemaid seadmeid kaasates jääb sellelt pildilt midagi väga olulist puudu.

Urmas Sellis kirjutab lehekülgedel 32–39 lindude lõunamaale lennu imest ja selgitab, mida teadlased üksirändajate kohta on seni teada saanud.

autoriõigus MTÜ Loodusajakiri